

al het *zedelijk* voordeel voor de artsen en patiënten en het *stoffelijk* voordeel voor de instellingen zelve, dat voortvloeit uit onze houding in zake ziekteverklaringen in het algemeen, worden opgegeven. De Landbouw-Onderlinge zij ervan verzekerd, dat die houding geenszins een „vakbelang” ten doel heeft, maar niet anders dan verheffing van het zedelijk peil bij ons en bij de bevolking, al zijn wij dan niet zoo gelukkig, om evenals de Landbouw-Onderlinge te kunnen getuigen, dat wij „met een zuiver sociaal doel zijn opgericht en *uitsluitend* de bevordering van de belangen der arbeiders beoogen”.

Wel wordt onzerzijds ingezien, dat in gemeenten, waar slechts één arts practizeert, het afgeven van ziekteverklaringen geen of weinig zedelijke bezwaren behoeft op te leveren, terwijl het weigeren zeer groote praktische bezwaren kan opleveren. En, afgezien van de Landbouw-Onderlinge, behoort men wel te begrijpen, dat als men aan een instelling of werkgever geen inlichtingen omtrent een ziekietoestand wenscht te verschaffen, men dan ook geen bezwaren ertegen mag hebben als een controleerend arts wordt gezonden om die inlichtingen voor de belanghebbenden te verkrijgen. Trouwens, hoe zou men dit kunnen of mogen beletten? Het één of het ander: ziekenbriefje of contrôle moeten dengeen, die ziekgeld moet betalen, ten dienste staan. Het is gebleken, dat deze „waarheid als een koe” nog niet tot allen is doorgedrongen.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

VITAMINEN.

Wie meewerkt aan de oplossing van een wetenschappelijk vraagstuk als dat der z.g.n. „vitaminen”, heeft dit vraagstuk uit een grooten gezichtshoek te beschouwen en dankbaar kennis te nemen van wat andere onderzoekers aan het licht hebben gebracht, onverschillig of zulke feiten al of niet passen in het kader eener vooropgestelde opvatting omtrent het vraagstuk. Voor „geloof” in hypothesen” is hierbij geen plaats. En of ik mij al of niet aansluit bij gevolgtrekkingen, die URBEANU uit de uitkomst zijner proeven meende te moeten afleiden, heeft in het minst geen beteekenis.

Het is op prijs te stellen, dat een scheikundige (in het belang van den voedings-toestand van zijn volk) reeds jaren geleden zich geroepen heeft gevoeld mee te werken aan het ontwarren van de „puzzle” betreffende het ontstaan van ziekten door onvoldoende voeding. In het algemeen toch zijn geneeskundigen slechts dilettant-scheikundigen. Ik heb daarom reeds vroeger¹⁾ de aandacht gevestigd, niet op een „hypothese” van URBEANU, maar op de goed gedocumenteerde uitkomsten van diens proeven en op de wenschelijkheid, dat door andere onderzoekers daarmee rekening gehouden zou worden.

HULSHOFF POL schijnt een andere meening toegedaan te zijn. Met de uitspraak, dat het „blijkt”, dat „de hypothese van URBEANU onjuist is”, tracht hij diens arbeid als waardeloos ter zijde te schuiven. Aan dit „blijken” mankeert nog een en ander. Als bewijs haalt HULSHOFF POL allereerst aan URBEANU's eigen mededeeling omtrent het onvoldoende zijn van *uitsluitende* voeding met zwart brood, maar hij ziet daarbij over het hoofd wat URBEANU er verder bij vertelt (door mij reeds in mijn vorige stukje meegedeeld), dat bij uitsluitend vegetarische voeding de dieren, wanneer zij met dat zwarte brood gevoederd werden, op den langen duur toch ziek werden, omdat dit grove brood, dat slechts ongeveer het vereischte minimum kaliumverbindingen bevatte, onvoldoende verteerd werd. Om de dieren gezond te doen blijven moest het kaliumgehalte van het voedsel van 0.4 tot 0.5 pCt. verhoogd worden. De „bekentenis” van URBEANU komt hierdoor in een geheel ander licht dan HULSHOFF POL er op wierp.

Ten tweede meent HULSHOFF POL, dat de „onjuistheid” van URBEANU's „hypothese” „nog duidelijker blijkt”, waar hij opgeeft door proeven te hebben aangetoond, dat de bereiding der spijzen van veel invloed is op het uitbreken der door hem genoemde

1) Dit Tijdschrift 1916, n°. 24.

ziekten, en dat proefdieren ziek worden o.a. door steriliseeren of uitdrogen van voedsel. „Nu zal men moeten toegeven (zegt HULSHOFF POL), dat noch steriliseeren nog uitdrogen de *hoeveelheid* kalium verminderen zal”. Ziehier wat URBEANU zelf hierover schrijft:

„Sonst normal zusammengesetzte Nahrungsmittel können infolge fabrikmässiger Erzeugung oder kulinarischer Eingriffe arm an *Kalium*-Verbindungen, daher untauglich für die Erhaltung des Körpers im normalen Zustand werden. Hier einige Beispiele darüber: Je feiner das Mehl, desto ärmer wird es an Kalium-Verbindungen; je stärker ein Nahrungsmittel (Fleisch, Milch, Brot, Gemüse u.s.w.) sterilisiert wird, desto mehr büsst es an aktiven organischen Kalium-Verbindungen ein, ebenso ausgekochtes Fleisch, ausgekochter Gemüse, — mächtige Faktoren, welche den Bestand des Organismus an organischen Kalium-Verbindungen verringern und den Körper aus dem physiologischen Gleichgewicht bringen”.

Dat zelfs toevoeging aan vitamine-arm voedsel van kalium in den vorm van een anorganisch zout eenigen, zij het niet afdoend, gunstigen invloed uitoefent, is gebleken uit proeven van VAN HOOGENHUYZE, die vond, dat toevoeging aan het voedsel van een mengsel van chemisch zuiver kaliumchloride en natriumchloride in verhouding van 3 : 1 weliswaar niet bij kippen, maar wel bij duiven, geen algeheele genezing, maar toch verbetering ten gevolge had.

Dat kalium voor de vorming van eiwit in de planten onmisbaar is, maakt het wel zeer waarschijnlijk, dat het bij de assimilatie van eiwitstoffen in het dierenrijk ook een belangrijke rol speelt. En dat, wanneer een element, dat volgens de onderzoekingen in ZWAARDEMAKER's laboratorium een zoo bijzondere en belangrijke plaats in het dierlijk lichaam inneemt, in onvoldoende hoeveelheid in het voedsel aanwezig is of in zodanigen vorm, dat de assimilatie daarvan bemoeilijkt wordt, de gezondheidstoestand daardoor groot nadeel kan ondervinden, is zeker een niet al te gewaagde onderstelling.

Wanneer met de resultaten van URBEANU's onderzoekingen rekening wordt gehouden, wordt de kans groter, dat omtrent de samenstelling der geheimzinnige B-stoffen meer bekend zal worden, dan tot nu toe het geval is. En dan zal tevens kunnen blijken, of het kalium al dan niet deel uitmaakt van de „aanvullingsstoffen” van RÖHMANN, waardoor aan de onvolwaardigheid van sommige eiwitstoffen tegemoet gekomen kan worden.

Zonder voldoende gronden met een machtspreuk dezen weg tot onderzoek te versperren is niet wetenschappelijk en weinig bevorderlijk voor het verkrijgen van juistere inzichten.

Den Haag, 4 Juli 1920.

J. DE GROOT SR.

BELASTERING DER OFFICIEREN VAN GEZONDHEID.

In het debat over de vrije artsenukeuze in zake spoorwegartsen, veroorlooft zich collega WOLTERSON, ter nadere illustrering zijner argumenten, zoo ter loops een trap aan het korps officieren van gezondheid. Hij spreekt ervan, dat een vergelijking met den toestand als bij leger en vloot allerminst aanbeveling verdient. Men weet, hoe in het algemeen de waardeering is van menig militairarts; is dit niet daaraan toe te schrijven, dat de prikkel der concurrentie ontbreekt, zonder welken men zijn werk als een sleur gaat beschouwen. Excusez du peu!

Het lust mij niet, hier nader te betoogen, dat de collega er vlak naast is. De meesten onzer beoefenen wel degelijk de vrije concurrentie, zij het ook, dat overplaatsing, detachering of dienst daarvan meestal niet veel laten worden; doch overigens vindt die door hem zoo onmisbaar geachte prikkel wel zijn zuiver correctief in het deskundig en scherp omschreven toezicht onzer geneeskundige chefs. Hij kan weten, dat voor klachten over behandeling elke gelegenheid gemakkelijk open staat; maar hij kan eveneens weten, dat goed gefundeerde gevallen tot de groote zeldzaamheden behooren (ik herinner aan het pas voorgevallene te Leeuwarden, waarvan, in de Kamer ter sprake gebracht, heelemaal niets overbleef!).

Een oratio pro domo ligt overigens niet in mijn bedoeling; het tegengestelde van